

V čom je sila Slovenska

„Sme národ výnimočný, patríme medzi národy, ktoré akoby neboli súčasťou ľudstva, ale existujú len preto, aby dávali svetu nejaké strašné ponaučenie.“ Takto sa o Rusoch vyjadril počiatkom 19. storočia Piotr Čaadajev. Pokúsme sa o optimistickú slovenskú obmenu:

„Slovensko je spoločenstvo výnimočné, ako súčasť Európy je tu preto, aby ľudstvu dávalo užitočné ponaučenia.“

Dve takéto ponaučenia sme už svetu dali. Prvé, keď sme po rozpade Československa dokázali, že politická hranica nemôže brániť zachovaniu kultúrnej kontinuity tam, kde niet jazykovej bariéry. Druhé v rokoch 1998 a 2010, keď Slovensko predviedlo, akú silu predstavuje demokracia, ak má dostatočný počet vzdelaných vedcov, umelcov, učiteľov a publicistov, ktorí tvárnia verejnú mienku a tým ovplyvňujú rozhodovania občanov.

V druhej dekáde 21. storočia by Slovensko mohlo poskytnúť tretie ponaučenie svetu. Ak by sa mu podarilo obrátiť dogmu marxistického náboženstva, podľa ktorej ekonomika je v spoločnosti určujúcou, „základňou“, nad ktorou sa týči „nadstavba“ ostatných inštitúcií. Ukázalo by, že zdravú ekonomiku, fungujúce trhové hospodárstvo a uspokojujúcu hmotnú životnú úroveň obyvateľstva možno uskutočniť len v spoločnosti, ktorá má bohatý duchovný život. Ak sa o pestovanie a uspokojovanie kultúrnych potrieb nedbá, klesá ľudský jedinec i celé spoločenstvo na živočíšnu úroveň, z ktorej nás kultúrna evolúcia pozdvihla. Ohromný privátny priemysel zábavy postupne prispieva na globálnej úrovni k odľudšťovaniu; aj u nás nadviehaním primitívnym potrebám nivočí prirodzený vkus populácie. Štát, ktorým si spoločenstvo zaisťuje svoje pretrvávanie, by sa mal starať o rozvíjanie kultúry. Podporovať umenie, ktoré cez emócie zušľachťuje človeka. Rozvíjať vedu ako podstatnú súčasť kultúry. Aj systém vzdelávania by sa mal prednostne sústreďovať na kultivovanie emócií; len na silných a stabilných emóciách možno budovať osobnosti, schopné prijímať poznatky súčasnej vedy a techniky, využívať ich vo svojej profesii a slúžiť všeludským záujmom. Slovensku by sa malo dostať na úroveň takých štátov, ako sú škandinávske, kde učiteľské povolanie je spoločnosťou považované na najprestížnejšie a podľa toho aj oceňované.

Ľudia, ktorí dnes na Slovensku hovoria po slovensky, sú potomkami tých, čo na tomto území v jeho uhorskej minulosti rozprávali rôznymi jazykmi, po slovensky, nemecky, maďarsky, rusínsky, rómsky. Slovenský kultúrny národ má teda mnohokultúrny pôvod. Slováci a Maďari, ktorí dohromady, spolu s menšími jazykovými skupinami, tvoria politický slovenský národ, by si popri materinskom jazyku mali osvojiť angličtinu. Tá by sa mala stať spoločným jazykom pre bezbariérové kultúrne spolužitie v celom stredoeurópskom regióne. Výučba jazykov je významným poslaním školského systému v tak malej krajine, akou je Slovensko. Máme dejinnú šancu: občania Slovenska by mohli byť priekopníkmi formovania spoločného európskeho národa.

Bohatý citový život, zmysel pre krásu, vzdelanosť, etiketa, oddanosť zdedenej kultúrnej tradícii, skladajú dohromady v modernej sekularizovanej spoločnosti inštitúciu morálky. Inštitúcia morálky vždy bola tou, o ktorú sa opierala účinná inštitúcia práva. Obe inštitúcie komunizmus u nás poškodil a roky prechodu k trhovej ekonomike nestačili zrekonštruovať. Slovensko by mohlo presvedčiť svet, že inštitúcie vzdelávania, morálky a práva predstavujú dohromady základňu, ktorá zaisťuje fungovanie ekonomiky. Preto ministerstvá kultúry, školstva a spravodlivosti by sa mali stať „silovými rezortmi“ nastupujúcej exekutívy Slovenskej republiky.

Ladislav Kováč

Autor bol prvým ponovembrovým ministrom školstva

